

smislu naj obdeluje oče njemu izročeni vinograd, naj koplje in sadi in odganja ves škodljiv merčes; v tem smislu naj kerščanska mati ohranjuje sveti ogenj na svojem domačem ognjišču, naj prižiga čisti plamen v srcih svojih otrok, naj vtiskuje mehkim otročjim srcem podobo Kristusovo v serce. Taka mora biti družina, da boče enkrat zboljšalo se socialno življenje; od napačne poti, na katerem se je izgubila, more se odverniti in zopet podati se v kerščanstvo, da zadobi svojo izvirno lepoto, v kateri je vidna slika trojedinosti, in potem je zadobljeno terdno stališče, ne da bi se svet premaknil iz svojih tečajev, marveč, da pride nazaj v pravo kolovozje, v prerojenje človeštva.

Avstrija in Prusija.

(Zgodovinska primera.)

Na mejah mogočne nemške države nahajamo v srednjem veku mejne pokrajine, n. p. na severu Severno pokrajino proti Dancem, na severo-vzhodu Staro pokrajino tastran Labe in in pozneje unstran Labe Novo pokrajino (Neumark-, Churmark-Brandenburg). In ta je podlaga sedanjih prusko-nemški državi.

Na mejah stare Panonije nahajamo že pod Karolingarji vzhodno pokrajino (Ostmark, pozneje Osterich) začetek avstrijske države.

Iz obeh teh pokrajin ste postali v teku stoletij mogočni državi, toda način njih rasti je zelo zelo različen.

Avstrija je država iz držav, v resnici pravna država; države so se zedinile po pravnih pogodbah v državno celoto; avstrijska krona je krona sestavljena iz kron posamesnih kronovin. Prusija je sicer nekaj po pogodbah, toda večjidel z mečem se razširjala, oblast in sila je združila sedanje dežele v prusko-nemško državo; pruska zgodovina se je „per eminentiam“ pisala z mečem in kervijo, in sedaj je berž ko ne dospela na verhunec svoje slave, na kateri jo derži strašna in silna vojna, katera se vedno množuje.

Avstrija je zvezna država, reprezentuje federalizem; Prusija pa je strogo centralizirana; z Avstrijo zmaga federalizem, s Prusijo pa centralizem (strogo ustrojenje po enem kopitu).

Prusija je protestantovska država; odpad od katoličanstva je povzdignil Hohenzollerje najpred v pruske vojvode; tako imenovano prusko kraljestvo, katero se deli v izhodno in zahodno — je bilo vlast nemško-viteškega reda, kateri je s pomočjo nemških krizarjev te deželi vzel pruskim paganom.

Avstrija je pa bila do naj novejših časov z odlikom katoliška država; v tej lastnosti se je v vseh vojskah pokazala, varovala je zahod divjega Turka in vzhod protestantizma prišed od nemškega severo-zahoda.

V vojski l. 1870 — 1871. je združilo prusko kraljestvo vso nemško silo in moč zoper Francijo; nemški vladarji, njim na čelu bavarski kralj, so oklicali z lavorom venčanega pruskega kralja Friderika Viljelma v nemškega cesarja, in lansko poletje je nemški cesar v goste povabil ruskega cara Aleksandra in avstrijskega cesarja Franca Jožefa.

Imé nemški cesar spominja sicer nekdanjega rimsko-nemškega cesarstva. Toda kakšne razlike med obojimi cesarstvi. Nekdanji rimsko-nemški cesarji so bili zvoljeni; sedanji nemški cesar je spravil pod svojo oblast druge nemške kneze, in potomci nekdanjih Slovanov nadvladajo prava nemška plemena n. p. Bavarce, Sase i dr. Nekdanji rimsko-nemški cesarji so se ponosno imenovali varhe in branitelje kerščanstva; a sedanje nemško cesarstvo je nastopilo drugačno pot. Le nekdanja slavohlepnost in vladadželnost nad drugimi nenemškimi narodi je ostala, ako še ni večja postala, kakor je bila svoje dni.

Morda bo sedanjemu času primerno, ako se ozremo na staro zgodovino pruske države, ako premislimo njeni razvoj, njeno rast, njeno napredovanje in njeno sedanjo politiko.

Po velikem ljudskem preselovanju, ko so se nemška ljudstva s svojih nekdanjih sedežev proti zahodu pomaknila, je bila vzhodna Nemčija ob rekah Labe, Odre i. t. d. prazna. Slovanska plemena so se pa tudi pomaknila na levo stran Labe notri do reke Sale, pritoka Labe na levem bregu. Toda kmali so jim Nemci vzeli te dežele. (Henrik I. in njegov sin Oton.) Med reko Salo, Rudninskimi gorami in reko Labo je postala pokrajina Meissen, in unstran reke Labe pokrajina Lužička (Lausitz). Nemci so širili svoje gospostvo čedalje bolj med sosednimi Slovani; v kervavih bitvah je poginil cvet moštva, drugi so se podvergli ali so bili odpojeni.

L. 1132. je podelil cesar Lotar anhaltskemu knezu z imenom Albert leno Staro Marko na dolgem obrežji (lange Börde, kjer so nekdanj stanovali Longobardje) na reki Labi, tam kjer je sedaj kraj Salzwedel, ustju reke Havel nasproti. Kot mejni grof je imel nalogo, to pokrajino braniti Venedov, in te prilike se je poslužil, da do dobrega podjarmi Slovane tastran Labe na jugu do Wittenberga, in unstran na vzhod do ustja reke Spree; stanovalce ali podjarmi ali prežene in v obdelovanje usposččenih ali neobdelanih polj pokliče nemške kmete. Po mestu Branibor na reki Havel, kjer so stanovali Vilci, imenoval je to pokrajino braniborsko marko ali Neumark. V tem času so postavili tudi mesto Berolin na reki Spree. In ta Albert iz rodu Askanien je položil podlago prihodnji pruski državi. Čez dve stoletji odmerje njegov rod, in l. 1415. proda nemški cesar braniborsko marko grajskemu grofu Frideriku Hohenzollerskemu za 400.000 zlatov, in ta je oče sedaj tako slavne rodovine Hohenzollerjev.

V prejšnjih stoletjih, še preden je bilo Letvansko na reki Niemen in Poljsko na Visli združeno v eno kraljestvo, glasil se je jezik letvanski, tudi po obalih spodnje Visle; samostojno ljudstvo Rusi ali Pruteni so tam stanovali. Do 13. stoletja ohranili so svojo neodvisnost, pa tudi pagansko vero.

(Prih. dalje.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

47. Posebna osoda je bila, da 24. dec. 1860 — skor o smerti Metelkovi — prinesó Novice sostavek: „Ozir na dozdanje slovenske alfabete — dovezete in ponujane“, ter v njem pomenljive besede: „Pri vseh novarijah je nasebna primernost najbolja priporočba . . . Ni nam treba na dolgo in široko preiskovati in dokazovati vzrokov, zakaj je izmed znanih dveh novarij za slovenski alfabet pred in po gajici ena za vselej že padla, druga se pa, pri vseh ponudbah in prestrojih, le še ne zasadí“.

Perva dveh novarij, ktera je po teh besedah padla za vselej, je bila Metelčica; drugo pa je snoval več kot trideset let Jožef Poklukar, korar stolne cerkve, bivni c. kr. učenik moralne in pastirske vednosti (r. v Gorjah l. 1791, u. v Ljubljani l. 1866). Sprožil jo je bil po Novicah že l. 1849 popraševaje: „Kako dolgo še ne bomo lažnivosti svojiga pravopisa slovó dali“? Odgovori mu prav šaljivo tedaj Podlipski v Sloveniji, in potem v Novicah: „Pišimo, kakor smo pisali“. Poklukar vendar snuje in sklada svoj pravopis, ter naznanivši ga v Novicah l. 1851 dá posebej na svetlo nemško knjižico: „Ankündigung eines Universal- oder Welt-Alphabetes, mit Beigabe eines Brevi manu-Vorschleges des slovenischen Alphabetes als Probe. Laibach, 1851. 8. S. 42.“ — Poslal je bil neki to svojo osnovo v Mnihov in v Moskvo, pa od nikoder ni bilo ne duha ne sluha o njej. Stroji jo sam ter vedno prenareja, in l. 1860 jame zopet ponujati svojo „poskušnjo novih domesticvinih čerk za slovenski alfabet“ (Novic. l. 34. 48.), kar mu v 52. l. Abecedar (menda spet Podlipski t. j. P. Hicinger) razun drugih resnic pové tudi, da „prepozno je misliti na vpeljavo le nekterih domesticvinih čerk, če še toliko ugodnih, ker nam — Slovencom — že terka na duri . . . Cirilica“. — L. 1861 dá Poklukar tretji in zadnji natis svoje abecedne poskušnje v Novice s pristavkom, da bode omenjeno delo pod naslovom: „Allgem. Slov. und Universal- oder Weltalphabet“ z „analitiko in sintetiko lat. alfabeta“ v ljubljanskem muzeju za 3000 glđ. na ponudbo. — Vem, da so tedaj nekteri, siti vse abecedarije, smejé popraševali, jeli on ponuja toliko svoto, ktero je celó v svoji oporoki odménil